

SINDICALISMO E AUTOXESTIÓN

Antxón MENDIZÁBAL ETXABE

Universidade do País Vasco

O sindicalismo debería asumir unha política sindical activa no interior das empresas da economía social, con misións como: a) vincular a cooperativa ó proxecto estratéxico da clase traballadora; b) favorecer as opcións máis progresistas e democráticas; c) representar intereses sociais e laborais e contrabalancear o peso da tecnoestructura; d) debilitar as imposicións que, dende o mercado como "realidades obxectivas" se lle impón ás empresas autoxestio-narias; e) dar respostas activas ó proceso de descomposición sociolóxica da mundialización; f) afortalar o seu potencial de territorialización e desenvolvemento comunitario.

1. Introducción.

Nun mundo marcado polo proceso de internacionalización dos procesos económicos, o neoliberalismo, a aplicación á produción das tecnoloxías derivadas da revolución microelectrónica e a globalización, parece marchar contrarrente retornar ó histórico debate sobre o "sindicalismo e a autoxestión"; ou, máis en concreto, facendo unha referencia explícita ás empresas asociativas existentes na produción, resituando o tema coa denominación de "o sindicalismo e a economía social"¹.

Sen embargo, cando asistimos ó desenvolvemento ininterrumpido nas nosas comunidades desta clase de empresas asociativas, e cando comprendemos cada vez mellor a súa interrelación coa crise económica e o desenvolvemento rexional e/ou nacional das comunidades humanas, resulta decisivo profundizar no gran debate histórico sobre o "sindicalismo e a autoxestión".

Este gran reto teórico tería como obxecto revitalizar unha tradición obreira e asociativa, exercitada na loita pola democracia industrial, que cristalice unha dinámica activa, cualificada e participativa, de xeito que reidentifique a estes colectivos de traballadores/as co conxunto dunha clase traballadora á que, pola súa orixe, condicións materiais e proxecto, sempre pertenceu. Máis aínda, o novo sindicalismo dos traballadores destas empresas de economía social pode supoñer un aporte cualitativo en todo o que fai referencia ó modelo de desenvolvemento e á democracia social.

1.- Denominaremos con ese nome ás Sociedades Anónimas Laborais e ás cooperativas de produción.

2. A necesidade do sindicalismo.

A Economía Social, no que ten de proxecto, procede do Movemento Autoxestionario e aparece como unha expresión do nivel social e político dunha sociedade. Agora ben, maniféstase na súa realidade concreta como unha práctica económica, social e política no interior da sociedade capitalista, é dicir, dunha sociedade dominada, mediatizada pola globalización e hexemonizada polo mercado mundial. Ó tempo, o modo de produción capitalista reproducése en base á exclusiva "necesidade económica" subordinando os aspectos sociais, políticos e ideolóxicos, de xeito que a "economía de mercado" marca o funcionamento no que as lóxicas económicas marxinan tamén ás lóxicas sociais, políticas e ideolóxicas.

Da confrontación deste proxecto social e político autoxestionario cunha sociedade de mercado que lle impón como condición de supervivencia o recoñecemento da primacía do económico e a subordinación do extraeconómico configúranse as dimensións reais da economía social; económica, política e ideolóxica.

Dito doutro xeito, a hexemonía da economía de mercado distorsiona o nivel económico, político e ideolóxico da experiencia autoxestionaria que pervive no seu seo (esixencias de "competencia", modelo de rendibilidade, sistema de acumulación, etc.). Nestas condicións a opción sindical aparece como unha condición sine qua non para reidentifica-la economía social nunha serie de cuestións fundamentais, co obxecto de:

- Potencia-la autoxestión no funcionamento interno destas unidades productivas.
- Defende-las condicións socio-laborais dos/as socios traballadores destas empresas.
- Orienta-los seus recursos humanos e materiais na defensa dos intereses populares.
- Vehicula-los seus esforzos e potencialidades na creación de modelos propios de desenvolvemento para as diferentes comunidades humanas.
- Articula-los traballadores e traballadoras destas empresas nun mesmo proxecto estratéxico, co conxunto do movemento obreiro.

Non obstante, a factibilidade desta opción sindical depende da súa correcta adecuación á natureza específica, problemática específica e contradicións específicas do funcionamento real da economía social na "actual" sociedade de mercado. Abordaremos polo tanto o gran tema do "sindicalismo e a autoxestión" profundizando na análise das implicacións dialécticas derivadas desta adecuación.

3. A esquerda non acertou.

Ata mediados dos anos 80 a esquerda política e sindical imperante, procedente do modelo fordista, non acertou no tema da economía social. Unha es-

querda economicista, exclusivamente reivindicativa, que identificaba o progreso co desenvolvemento das forzas productivas, o progreso social co cremento do poder adquisitivo, o ben xeral co desenvolvemento do sector público e que non concibe as relacións laborais fóra das formas tradicionais entre capital e traballo, fracasou rotundamente neste tema. Nunha época na que se producían profundas transformacións económicas, sociais e políticas, esta esquerda mantívose fiel á "ortodoxia" e "pureza doctrinaria" sendo incapaz de saca-las debidas consecuencias teóricas respecto das profundas transformacións en curso.

A partir da segunda metade da década dos 80 asistimos a unha situación na que as profundas transformacións no mercado de traballo nos países desenvolvidos (o paro estrutural, a desmembración sociolóxica da clase traballadora, o desenvolvemento da precariedade sociolaboral, o desmantelamento do Estado do Benestar, o crecemento da economía sumerxida, etc.) combínanse cunha gran ofensiva no neoliberalismo a nivel planetario, subordinando toda lóxica económica, social e política alternativa á lóxica estrictamente económica imposta polo mercado mundial.

Nesta nova situación, onde predomina o corporativismo, a desigualdade, o individualismo e a insolidariedade, a economía social resíntese deste proceso, e a esquerda política e sindical practicamente desapareceu destas empresas.

Nestas circunstancias, os sectores sociais preocupados pola regresión social rompen polo xeral co antigo sindicalismo reivindicativo no interior de sociedades anónimas laborais e empresas cooperativas, mentres o sindicalismo tradicional se atopa incapacitado para reintroducirse, sequera minimamente, neste ámbito.

4. Necesidade económica e conciencia ideolóxica.

A economía social europea sextuplicouse nas últimas dúas décadas e o seu desenvolvemento é proporcional á profundización do deterioro do mercado de traballo e da regresión social. Vinculada tanto ás iniciativas asociativas dos traballadores como á transformación das empresas en crise e ó autoemprego, esta expansión da economía social representa o triunfo da necesidade económica sobre a conciencia ideolóxica. O traballador, a traballadora (e os parados que acceden ó mercado de traballo) vende a súa "forza de traballo" por necesidade económica (para estes o salario significa simplemente "a reprodución da vida inmediata") determinadas polas súas condicións materiais de existencia e non en función da súa conciencia ideolóxica².

Esta necesidade económica é tanto máis aguda canto que nos atopamos nun contexto no que as variables socioeconómicas e políticas que protexen ó traba-

2.- Isto explica que no sistema capitalista o traballador/a estea vitalmente condicionado pola "necesidade económica" ó integrarse no circuito de explotación.

llador/a están ausentes (forte taxa de paro, agudización da precariedade socio-laboral, carencias no subsidio de desemprego, ausencia de creación de postos de traballo alternativos, etc.). Dito doutro xeito, a supervivencia é previa a toda conciencia. A elementalidade do principio ponnos de manifesto a incapacidade de comprensión do fenómeno polos sectores da "esquerda política e sindical" que realizaron unha aproximación doctrinaria e idealista e non materialista sobre esta cuestión.³

Cómpre insistir ademais na tenacidade coa que se mantén e reproduce esta actitude no interior do movemento obreiro organizado respecto ós colectivos e empresas da economía social. Isto é grave, e non só porque evidencia que seguimos a ser tributarios de concepcións idealistas que condicionan a nosa análise, senón porque aílla ós elementos e posicións autoxestionarias e progresistas no interior da economía social, alimentando en exclusividade, como únicas alternativas realistas e válidas, os proxectos máis xerárquicos, antisociais e antiautoxestionarios.

5. Propiedade xurídica e propiedade real.

A primeira gran característica da economía social é que, a diferenza dos traballadores e traballadoras das sociedades anónimas, estes teñen a propiedade dos medios de produción⁴. Sen embargo, a necesidade de competir no mercado levou á empresa autoxestionaria á introducción da chamada "organización científica do traballo", é dicir do taylorismo e do fordismo, e isto xera no interior da empresa autoxestionaria unha contradicción fundamental que se manifesta entre a minoría que ten o control e a dirección da empresa e a maioría desprovista do control e dirección desta.

A existencia desta contradicción acarreta importantes consecuencias teóricas e prácticas. Certamente, polo menos na teoría, "todos e todas son propietarios/as" no interior dunha empresa cooperativa, ou dito doutro xeito "a empresa é de todos e todas". Isto é certo, pero se trata efectivamente da propiedade xurídica dos medios de produción, pois a propiedade real está ó alcance exclusivo dunha minoría.

En efecto, se a a propiedade xurídica é a condición da propiedade real, a esta última só se accede se se ten a posesión dos medios de produción (o con-

3.- Certo movemento obreiro organizado confrontado a esta expansión da economía social formulou sistematicamente o problema en exclusivo terreo ideolóxico, como unha cuestión de conciencia dos traballadores (a aventura que isto supón, a división dos traballadores, a integración do sistema, o regalo envenenado, etc.) mentres que a necesidade económica (o obreiro confrontado ó paro que non ten alternativa inmediata ou o parado) foi creando e multiplicando por ondequera empresas cooperativas e sociedades anónimas laborais.

4.- Esta afirmación é máis relativa no caso de Sociedades Anónimas Laborais, na medida en que nesta fórmula xurídica a propiedade dos traballadores e traballadoras sobre o capital social pode oscilar desde o 51% das accións ata a totalidade das mesmas.

trol do proceso de produción) e isto último só é factible para esa minoría que controla e dirixe o proceso de produción global da empresa autoxestionaria. Agora ben, se unha minoría ten a "posesión" exclusiva dos procesos de produción, a maioría que dispón só da propiedade xurídica queda en situación de dependencia e subordinación respecto desa minoría con propiedade real.

Deste xeito, os primeiros acumulan cualificación (ademais de poder e autoridade) e fanse imprescindibles, mentres que os segundos están obrigados a acumular a descualificación (ademais de relacións de sumisión e subordinación)⁵. En base a este proceso obxectivo os primeiros tentarán romper-lo abano salarial, centraliza-lo poder de decisión e consolida-los mecanismos de democracia delegada, agudizando as diferencias sociais no interior das empresas de economía social.⁶

6. O socio-traballador, a socia-traballadora.

Neste sistema de contradicións, resaltariamos tamén o que define a dualidade esencial das relacións laborais nua empresa de economía social. Esta dualidade maniféstase como unha contradición no seo dos propios socios traballadores, entre os seus intereses como empresarios e os seus intereses como traballadores. Dito doutro xeito, o socio autoxestionario cooperativista é traballador e empresario a un tempo e isto maniféstase como unha contradición de intereses no interior das mesmas persoas.

Na medida en que os socios defenden os seus intereses como empresarios, teñen tendencia a antepoñe-los intereses da súa empresa particular (loitando nun mercado co resto das empresas) sobre todo o demais, e, pola contra, na medida en que os socios defenden os seus intereses como traballadores teñen tendencia antepoñe-lo proxecto de transformación social e política da clase obreira sobre os intereses da súa empresa particular.

Unha liña de intervención sindical debe saber superar dialécticamente esta contradición optando de xeito claro e decidido pola introducción orgánica das "seccións sindicais" no interior das empresas de economía social⁷. Este nexos de unión permitiría, ó noso entender, defende-los intereses empresariais dos socios traballadores autoxestionarios no interior dunha dinámica global favorable ás

5.- Na época actual a aplicación das novas tecnoloxías ós procesos productivos contrarresta esta tendencia.

6.- As medidas recentemente adoptadas no Grupo de Mondragón como a implantación da retribución variable, a ruptura da escala histórica de remuneración, o poderoso desenvolvemento normativo e a concentración do poder de decisión empresarial obedecen, en boa parte, á lóxica aquí exposta.

7.- Hoxe en día a articulación orgánica dos traballadores e traballadoras autoxestionarios no interior do movemento sindical (das súas diferentes organizacións sindicais) aparece, ó noso xuízo, como única forma de integra-la dinámica autoxestionaria no conxunto do proxecto de transformación que corresponde ó movemento obreiro.

transformacións sociais e políticas que esixe, hoxe máis ca nunca, o conxunto do movemento obreiro e sindical.

7. As dúas liñas.

A articulación de ambas contradicións na actividade productiva dunha empresa autoxestionaria, no contexto de hexemonía da economía de mercado, mediatiza a existencia de dúas vías diferentes que reflicten as diversas opcións de clase, os diversos proxectos e os diferentes intereses dos socios e socias traballadores da empresa autoxestionaria.

Cada vía ten un sector obxectivo que a respalda. Así, a vía que representa os intereses dos socios como traballadores ten detrás polo xeral ó sector de traballadores/as que está nos niveis inferiores da escala de remuneración e non controla os procesos de produción. A súa vez, a vía que representa os intereses dos socios como empresarios ten detrás ó sector "tecnocrático". Este sector social, que controla a información e os procesos de produción, desenvólvese profesionalmente, acumula cualificación e está nos niveis máis altos da escala de remuneración.

Dito doutro xeito, a primeira vía ten unha representación maioritaria (pero non exclusiva) na socio-estrutura da empresa, mentres que a segunda vía engarza maioritariamente (aínda que non en exclusiva) nos sectores da tecnoestructura empresarial. As principais características desta liña "tecnocrática" que prioriza os intereses empresariais son:

- Mante-la "democracia formal" da empresa cooperativa, negando a existencia de contradicións socio-políticas no seu interior.
- Non cuestionar nunca o "modelo de desenvolvemento" do sistema (aceptando polo tanto a lóxica depredadora do modelo capitalista), considerando sempre como o único real e o único posible.
- Formular sempre criterios exclusivamente empresariais e obxectivos exclusivamente económicos e economicistas.
- Aparta-la experiencia autoxestionaria de toda loita xerada polo Movemento Popular.

Contrariamente, as principais características desa liña socio-laboral e/ou sindical que prioriza os intereses dos socios como traballadores son:

- Revela-la existencia de contradicións de clase socio-políticas no interior da empresa autoxestionaria e loitar pola súa superación nunha democracia de novo tipo.
- Cuestiona-lo modelo de desenvolvemento capitalista e considerar este cuestionamento como unha laboura fundamental dos traballadores e traballadoras da autoxestión.
- Formular obxectivos socio-políticos, ademais dos necesariamente económicos, considerando os segundos como a condición necesaria e non suficiente para conqueri-los obxectivos propios.

—Articula-la experiencia autoxestionaria co conxunto de iniciativas socio-políticas xeradas pola dinámica do Movemento Popular.

Deste xeito, o contido socio-político de cada experiencia autoxestionaria labrada no interior dunha economía de mercado será precisamente o resultado dunha confrontación dialéctica entre estas dúas vías presentes sempre no interior das empresas e experiencias da economía social.

Ó tempo, a comprensión da existencia de dous proxectos e vías fundamentais de actuación no interior das empresas autoxestionarias e a súa identificación cos parámetros marcados na chamada liña socio-laboral será decisiva na consolidación do movemento sindical.

8. A organización do traballo.

A lóxica da nova intervención sindical atopa aquí un dos seus campos máis propios para o seu desenvolvemento. En efecto, este é un tema central na loita pola adquisición da propiedade real dos medios de produción por parte dos traballadores e traballadoras autoxestionarios. Así, o abano de contradicións antes exposto fai referencia á dinámica da economía social en base ós sistemas de organización do traballo implementados en xeral ata hoxe e a aplicación da organización científica do traballo en particular.

Sen embargo, é coñecido que as "novas tecnoloxías" están a modifica-las relacións sociais e técnicas no interior das unidades productivas e isto ten unha especial implicación nas empresas de economía social. A subordinación da forza de traballo ós detentores dos medios de produción nas Sociedades Anónimas queda mediatizada nas Empresas de Economía Social polo feito de que aquí os traballadores e traballadoras teñen a propiedade xurídica dos medios de produción.

Os cambios na organización do traballo teñen nestas empresas unha significación especial e abren o espacio para unha nova dialéctica entre a propiedade e a posesión dos medios de produción.

A empresa autoxestionaria modifica as relacións de propiedade no interior da unidade productiva e vehiculiza un funcionamento polo cal as súas relacións sociais e técnicas se interrelacionan en función dos imperativos de efectividade empresarial esixidos pola economía de mercado. A adopción da organización científica do traballo como única forma posible de funcionamento empresarial reduce a propiedade xurídica dos medios de produción ós seus aspectos máis formais, creando unha real subordinación da ampla base social respecto da tecnoloxía que controla e decide os procesos productivos. Noutras palabras, impleméntase a antiautoxestión como condición de supervivencia da autoxestión.

Sen embargo, a introducción das novas tecnoloxías e a revalorización do capital intanxible ten unha especial significación nestas empresas nas que os traballadores teñen a propiedade xurídica dos medios de produción. En efecto, se

a "opción tecnolóxica" e a "eficacia productiva" non está tan unida á implantación da organización científica do traballo e aumenta a marxe de manobra para integra-lo sistema socio-técnico nun sistema socio-político propio, creouse a posibilidade histórica de que o colectivo de traballadores poida implementar unha real democracia productiva e unhas novas relacións técnicas que respondan ós seus intereses sociais.

Pero a enorme inercia social creada pola organización científica do traballo e os intereses socio-políticos da clase privilexiada herdados pola tecnestructura fan que a introducción das novas tecnoloxías veña acompañada nestas empresas de similares aspectos sociais que as que se producen nas Sociedades Anónimas. Na práctica asistimos tamén aquí a unha progresiva e ensaiada implementación da estratexia participacionista conxunta co desenvolvemento dos aspectos máis típicos da antiga organización científica do traballo (o M.T.M. por exemplo) e os aspectos sociais máis alienantes dos novos modelos socio-organizacionais (individualización do traballador/a, desideoloxización, mobilidade funcional supeditada ós intereses do grupo dominante, corporativismo, etc.)⁸.

Non obstante, se a organización socio-técnica da empresa se autonomiza progresivamente dos imperativos da economía de mercado, a confrontación histórica entre necesidade de utopía e necesidade de competitividade pode ser solventada nas empresas da Economía Social. Só esta tendencia xeral do sistema económico á concentración da información técnico-empresarial en mans dos tecnócratas e que adquire especial relevancia na tecnestructura das empresas autoxestionarias, pode distorsionar este proceso.⁹

9. A actitude ofensiva no mundo socio-económico.

Unha das características máis xenuínas dunha liña de intervención sindical nas empresas de economía social corresponde ó pulo cara esta actitude de ofensiva socio-económica que rexeita a pasividade e non acepta a lóxica da marxianación. Así, a experiencia da economía social fronte á crise representa unha alternativa de auto-organización e supervivencia "ofensiva" que non se resigna á

8.- É coñecida a implantación de sistemas como o MTM nalgunhas cooperativas en situación crítica do Grupo de Mondragón, nas que a implementación de sistemas participativos na xestión non foi suficiente para supera-la crise da empresa.

9.- É curioso observar como, na práctica concreta, moitas iniciativas da tecnestructura afectan negativamente ó deseño social da empresa. Así, xunto cos obxectivos técnico-empresariais da produción, búscase tamén o logro dunha serie de obxectivos estratéxicos que son sociais, dividindo ós traballadores/as en diferentes equipos de traballo que compiten entre eles e asocian cada vez máis o logro das súas condicións económicas, laborais e sociais ós logros dos seus respectivos equipos de traballo e non ás propostas vehiculizadas polo conxunto do colectivo a través dos seus órganos sociais.

situación¹⁰ e que esixe á Administración e á sociedade medidas “económicas” e “socio-políticas” para solucionar-lo seu problema.

É importante considerar que esta liña de pasar á ofensiva no terreo da iniciativa socio-económica pode ser un referente para outros sectores afectados polo actual proceso de descomposición sociolóxica da clase traballadora (economía sumerxida, parados, mulleres, etc.) poidendo abrirse unha área estratéxica de intervención neste sentido.

10. A intervención socio-política.

Fronte ó sindicalismo da época fordista, centrado no salario e no emprego, unha liña de intervención sindical esixe aquí unha acción socio-política adecuada á súa condición de empresas autoxestionarias. Consideraremos neste sentido:

Manter conscientemente a “territorialidade”, específica á dinámica da economía social, e que se deriva da enorme dispersión de capital social nesta clase de empresas, facendo impracticable a política de trasplante territorial de producións enteiras que, por razóns económicas e políticas, deu en convertirse nunha práctica habitual do capital privado. Isto esixe impulsar entre os traballadores-empresarios destas empresas un modelo sociocultural que os transforme en homes e mulleres arraigados no seu territorio e que militan para desenvolve-lo seu país e vivir nel.

Así, contra a actual tendencia mundial á internacionalización do capital e, en consecuencia, á creación dun proletariado desterritorializado (que acarreta a desintegración das rexións e nacionalidades máis febles), esta liña de intervención sindical fortalece aquela dinámica inherente á economía social que representa unha contratendencia deste proceso, creando un desenvolvemento “controlado pola base” e arraigado nunha territorialidade concreta.

O desenvolvemento comunitario, a partir do fomento dunha política que vehicule unha parte da plusvalía producida para financiar todo un desenvolvemento industrial, educativo, asistencial, de investigación, etc... controlado pola base, que permita incidir na comunidade concreta en forma de crecemento económico, desenvolvemento da autoxestión e da propiedade social, democratización das estruturas comunitarias e promoción material, social, política e cultural.¹¹

O desenvolvemento do social, a partir da defensa de aqueles elementos inherentes á economía social mellor vinculados ás súas potencialidades democráti-

10.- Esta actitude de ofensiva socio-económica é particularmente vixente en moitas das novas cooperativas e nas sociedades anónimas laborais históricas.

11.- Ademais a experiencia empírica demostrounos que a organización da produción sobre unha base cooperativa se revela como un vector de desenvolvemento rexional endógeno e autodinámico, axudando a desbloquea-la capacidade creativa e o potencial humano dunha zona determinada.

cas, como é o feito de que a asemblea sexa o órgano xurídico supremo, o obxectivo da apropiación dos medios de produción, a cultura da participación social, a existencia dunha maior democracia remunerativa, a esixencia de información e de transparencia na xestión e a importancia estratéxica que toma nestas empresas a formación dos socios e socias traballadoras.

11. A especificidade das Sociedades Anónimas Laborais históricas.

A experiencia das sociedades anónimas laborais históricas procedentes da aguda crise económica de finais da década dos setenta e das empresas de economía social (cooperativas e sociedades laborais) ligadas ó autoemprego fórmulas, pola súa directa interrelación coas variables sociais que definen a evolución do mercado de traballo (paro estrutural, precarización, insuficiente cobertura social, etc.), a necesidade de perfilar unha liña sociopolítica de intervención sindical que afecte ó "contexto" sociolaboral no que se desenvolven estas experiencias. Cremos que é adecuado formular, neste sentido:

- A extensión do subsidio de desemprego e do salario social ó conxunto dos sectores afectados pola precarización e o desemprego (ou cando menos a loita por esa extensión).
- A consolidación de canles que aseguren a "participación" real dos traballadores e traballadoras nestas experiencias marcadas pola reducida marxe de manobra empresarial.
- A esixencia ás institucións públicas dun "planeamento económico" que prefigure o novo deseño económico e/ou industrial no que se insertan estas empresas.
- A posta en marcha dunha política económica e/ou institucional destinada a "normalizar" a situación destas empresas, que aborde os grandes temas como o nivel tecnolóxico, a formación, o investimento, o financiamento, co obxecto de que a necesaria competitividade empresarial vaia acompañada de niveis de remuneración dignos, de condicións laborais adecuadas e das canles de participación que corresponden á súa condición de empresas autoxestionarias.

12. O modelo de desenvolvemento.

Nas actuais condicións, en que as empresas multinacionais, os grandes Estados e o capital financeiro implantan o neoliberalismo a nivel planetario, trataríase de vehiculiza-la liña de intervención político-sindical antes descrita, optando estratéxicamente pola creación de "modelos de desenvolvemento propios" nas diferentes comunidades humanas. No interior deste proxecto, e desde a perspectiva da citada intervención político-sindical, a economía social pode ter, polo menos, dúas aportacións fundamentais:

—*Impulsa-la participación no interior do modelo.* Neste sentido a economía social aparece como un conxunto de empresas e proxectos alternativos que trata de articula-la relación entre a loita pola participación e a autoxestión no interior das unidades productivas e a loita pola xestión democrática e participativa no conxunto da sociedade.¹²

—*Impulsa-lo carácter propio do modelo:* empregando o espacio socio-económico da economía social como eixo dunha nova política económico-social que defenda os intereses populares¹³. No interior desas comunidades humanas (rexións e/ou nacionalidades) a economía social debe orienta-los seus esforzos e potencialidades tratando de responder ó "sistema de necesidades" (económico, tecnolóxico, social, político, cultural, lingüístico, ecolóxico) conformado no proceso histórico concreto.

SUMMARY: Trade unionism should assume an active trade union policy in the interior of self-governing companies with aims such as: a) linking the cooperative to a strategic project of the working class; b) favouring more progressive and democratic options; c) representing social and labour interests and counterbalancing the weight of the tech-structure.; d) weakening the impositions that, coming from the market as objective reality, are laid upon self-governing companies; e) giving active reply to the process of sociological decomposition due to "globalization"; f) strengthening its potential for territorialization and community development.

12.- Trataríase de crear no interior da economía social un colectivo de traballadores organizado, activo, cualificado, exercitado na loita pola democracia industrial, que se sinta identificado co conxunto da clase traballadora e co desenvolvemento da súa comunidade.

13.- Contrarrestando o modelo de acumulación económico e político-cultural imposto polo capital financeiro, as empresas multinacionais e os Estados-Nación.

"A Federación de Cooperativas terá por misión a consolidación dunha economía cooperativa, democrática, participativa, solidaria e autoxestionada dentro dunha sociedade galega pluralista".

**A INTERCOOPERACIÓN É O CERNE
E A GRAN POTENCIALIDADE DAS
COOPERATIVAS**

A túa presenza activa permite sumar moitas potencialidades para a consecución dos obxectivos comúns.

ASÓCIATE:

Rúa Fernández Villaverde, 4 - 1.º A - Oficina, 3
Teléf.: (986) 89 65 26 - Fax: (986) 89 65 25
36002 PONTEVEDRA